

УДК 792 (438)

ББК 85.33 (4 Пол)

З ІСТОРІЇ ПОЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ У СТАНІСЛАВОВІ (1933-1939)**О. М. Цівкач**

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57; тел. +380(342)59-60-63;
e-mail: kf@pu.ukr.lit.ua*

У статті досліджено проблеми, що торкаються створення, діяльності, репертуарної політики та функціонування польського професійного театру у Станіславові (Івано-Франківськ) під керівництвом Зузани Лозинської у період міжвоєнного двадцятиліття, розглядаються питання складу театральної трупи, добору репертуару та виїзна діяльність театру.

Ключові слова: театр, репертуар, вистави, історія культури, польська та українська драматургія.

Театр завжди відіграв важливу роль у культурному житті міста Станіславова. Особливо пожвавилася театральне життя у період міжвоєнного двадцятиліття (1918-1939). У 1921 році місто отримує статус столиці Станіславського воєводства, а 1925 року утворюється так званий «великий Станіславів» – до міста були приєднані приміські райони Княгинин Місто і Княгинин Колонія, територія Станіславова зростає у п'ять разів, населення до – 63 000 мешканців (36% поляків, 16% українців, 46% євреїв, 2% інших національностей – німців, вірмен, росіян). У цей період місто швидко розвивається і змінюється. Виданий 1930 року ілюстрований путівник по Станіславському воєводству зазначає, що “тепер Станіслав має вигляд сучасного міста” [1].

Цікавим є те, що у період з 1920 по 1939 роки у Станіславі діяло три національних театри – професійний український театр імені Івана Тобілевича, аматорський єврейський драматичний театр імені Гольдфадена та аматорський польський драматичний театр ім. А.Фредро при Музичному Товаристві ім. Станіслава Монюшки у Станіславові [2]. Театральні вистави відбувалися як у приміщенні будинку української «Прогресивної», так і в театральній залі польського Музичного товариства імені Станіслава Монюшки. 1929 року цей будинок, побудований ще у 1891 році, і театральна зала були ґрунтовно відремонтованими.

Мистецька конкуренція, особливо з боку українського театру ім. Івана Тобілевича, що справедливо вважався одним із найкращих українських драматичних колективів 20-30 років минулого століття, спричинилося до того, що керівництво польського Музичного товариства імені Ст. Монюшки прийшло до думки, що польський аматорський театр не відповідає вимогам часу і запросило до Станіславова трупу професійних акторів. Директором нового польського театру стала Зузанна Лозинська

(1896-1982) [16, 3]. Свою сценічну кар'єру вона розпочала у балеті, але мріяла про драматичний театр й вчилася у театральній студії відомих польських драматичних актрис Ірени Трапшо і Ванди Семашкової у Львові, потім грала у трупі польського Міського театру у Львові. З 1928 акторка три роки виступала на сцені відомого краківського театру ім. Ю.Словацького. Після Кракова акторка 1932 року повертається до Львова, де проходить драматичний вишкіл у Міському польському театрі, директором якого на той час був славний Вільям Гожиць, а режисером – реформатор польської сцени Леон Шиллер. А за рік, уже як популярна, зріла й досвідчена акторка вона стає директором нового польського професійного театру у Станіславові [5, 134-137].

Урочисте відкриття першого театального сезону у новому колективі відбулося 30 вересня 1933 року. На початку вечору з промовою виступив представник Магістрату Тадеуш Загаєвський, який яскраво описав історію польського театру у Станіславові та підкреслив, що це сучасне місто, є столицею воєводства, має нагальну потребу існування власного професійного польського театру для розвитку польської культури і побажав щасливого розвитку новоствореному театральному колективу [8, 2]. У промові – відповіді директорка нового театру Зузанна Лозинська сердечно привітала публіку, що зібралася у залі театру, і від імені колективу театру обіцяла віддати усі сили й можливості для створення найкращих театральних вистав та висловила надію, що зусилля акторів будуть підтримані, що завжди буде існувати порозуміння між сценою і театальною залогою, яке є запорукою успішного існування кожного театру. [8, 2]. Після цього відбулася вистава комедії Александра Фредро «Дами і гусари», яка вважається одним із найкращих творів відомого польського драматурга, у режисерській інтерпретації Романа Невяровича, що був запрошений із театру Польського у Варшаві, декорації виконав місцевий художник-аматор Суліма. Театральний рецензент підкреслив, що «Піднесений настрій вечору залишив незабутнє враження, а Станіславівський театр увійшов у нову еру розвитку, стаючи постійним театром у столиці воєводства» [8, 2].

У перший театральний сезон 1933/34 року посаду адміністратора обіймав Станіслав Фалішевський [9, 158-159], він виконував також функції балетмейстера, будучи відомим у Львові танцюристом. На посаду постійного режисера був запрошений відомий львівський актор та режисер Ришард Василевський [10, 741-742]. До акторського колективу ввійшли – Галина Домбровська, Віктор Доманський, Ельжбета Ельваковська, Марія Копачувна, Ірена Ладосювна, Станіслав Посядловський, Францішек Бой-Риджевський та Гелена Востровська [10, 1-6, 28-29, 401-403, 574-575]. Окрім професійних акторів до участі у виставах запрошувались найкращі станіславівські актори-аматори – Адольф Адам, Ян Чабановський, Стефан Вірський, Едвард Остропольський, Леопольд Плоцек, Станіслав Бефорський, Здзіслав Шчудловський, Богуслав Міхалевич та Стефанія Назарівна. Був у театрі свій художник-декоратор

Юліан Герлах, художник–маляр Суліма та електротехнік, а точніше віртуозний майстер світлових ефектів Густав Марінгер [8,2].

У перший рік свого існування польський театр давав вистави переважно тільки у місті Станіславові, зрідка виїжджаючи до навколишніх міст або сіл. За цей період на сцені театру у Станіславові трупа показала 263 вистави, у тому числі 43 прем'єри! У цей сезон трупа під керівництвом Зузанни Лозинської заграла за межами Станіслава тільки 17 вистав. Репертуар був вражаючим, з 43 прем'єрних постановок – 20 були п'єсами з польського національного репертуару: комедії «Дами і гусари» та «Дівочі обітниці» А.Фредро, модерна драма Леопольда Стаффа «Південниця», драма Станіслава Виспянського «Судді», драма Юліуша Словацького «Лілля Венеда», сценічна адаптація поеми Адама Міцкевича «Пан Тадеуш», комедія Адама Гжимали–Седлецького «Королівський спочинок», трагіфарс Габрієлі Запольської «Мораль пані Дульської», байка Анджея Валевського «Попелюшка» та байка Марії Кубішин «Короліва Снігу», оперетка Степана Данілевського «За океаном» тощо.

Адміністрація нового театру, зважаючи на прикрі помилки своїх попередників у Станіславові, намагалися розмаїтити репертуар, в якому поряд з драматичною класикою як польською, так і зарубіжною, мали місце сучасна комедія й легка оперетка. Особливе місце посідали вистави для дітей та для шкільної молоді. При театрі була створена Художня Рада, до якої увійшли члени театру та представники місцевої інтелігенції: директори гімназій, члени товариства художників «Оріон», представники місцевої преси. Ця Рада збиралася один раз на місяць й вирішувала репертуарні питання. Враховуючи, що новий театр мав на меті найбільше пропагувати польську культуру, члени Ради прийшли до висновку, що треба також враховувати інтереси й інших національностей, які мешкали у Станіславі, тому запропонувала вводити до репертуару найкращі зразки європейської драматургії [21, 2]. Якщо вистава була грана для шкільної молоді, то тоді їй передувала вступна лекція, в якій гімназисти знайомилися із творчістю того чи іншого драматурга, як це було у випадку з виставою «Південниця» за твором визначного польського поета Леопольда Стаффа [6, 2].

У звіті з діяльності театру за 1933/34 рік було підкреслено, що «не зважаючи на дуже важкі матеріальні умови [...] вдалося досягнути головної мети нашого Товариства. Завдяки скоординованим діям Керівництва Товариства, гміни міста Станіславова, Уряду воєводства, шляхетній відвазі, знанням й зусиллям директорки пані Зузанни Лозинської, а також надзвичайно відданій та жертвній праці усього колективу акторів як професійних, так і аматорів, а перш за все – підтримці усієї станіславівської спільноти, ми створили у Станіславі професійний театр, зробивши дуже важливу справу державної й національної ваги. Ми щасливі, що не зважаючи на невдачі, які супроводжували цю діяльність більш аніж 40 років, всупереч усім песимістичним голосам та наперекір тяжкому стану державного господарства, ми просунули діяльність Товариства на великий крок уперед й випередили в цьому напрямку багато міст

у Польщі, які не можуть подбати про утримання професійного театру» [11,5] .

Майже рік і чотири місяця театр працював без жодної дотації, а усе ж шість разів на тиждень у Станіславові відбувалися вистави. За цей період театр відвідало 63.908 глядачів, відповідно кількості проданих білетів та безкоштовних запрошень [8,9]. Наприкінці 1934 року Міністерство Визнань Релігійних та Народної Освіти призначило Станіславівському театру щомісячну дотацію у розмірі 1000 злотих, а у квітні 1938 року піднесло її до суми 1.500 злотих. Не залишили без уваги діяльність місцевого театру влади Станіславського та Тернопільського воєводств, від яких театр щомісяця отримував з 1934 року приблизно по 500 злотих дотації [12, 9]. Звісно, митці польськомовного театру тісно співпрацювали з українськомовними галицькими труппами.

Але у наступних сезонах «Театр ім. Ст. Монюшки» не міг утримати високого рівня підготовки вистав та матеріально забезпечити акторських колектив тільки з доходів, які надходили з вистав у Станіславові. Тому Зузанна Лозинська вирішила поділити труппу на дві частини та почати активну виїзну діяльність на території спочатку Станіславського, а потім й Тернопільського воєводств. Новий вид діяльності привів до зміни назви театру, з березня 1935 року він отримав назву «Театр Воєводський Покутсько-Подільський імені Станіслава Монюшки під дирекцією Зузанни Лозинської у Станіславові» [12,5]. У сезоні 1935/36 одна частина труппи цілий місяць подорожувала містами і містечками, роблячи перерву на два-три дні, друга частина труппи – залишалася у Станіславі й давала вистави по четвергах, суботах та у неділю, а потім теж на три дні виїжджала на гастролі. У сезоні 1935/36 років Театр «Покутсько-Подільський» – «відвідав 44 міста і містечка на території трьох південно-східних воєводств» [14,2]: від Соколя по Снятин, від Дрогобича й Борислава по Збараж і Заліщики – таким був маршрут Станіславського театру. Колектив театру складався разом із дирекцією та допоміжним персоналом (музиканти) з 25 осіб, а разом з технічним персоналом (перукарями, декораторами, костюмерами, освітлювачами, білетерами) кількість складала 60 осіб.

Актори добиралися до різних місцевостей спочатку возами, автобусами, а пізніше Дирекція театру орендувала старий залізничний вагон, яким й подорожували актори. В сезоні 1935/36 року виїзною труппою акторів керував Вацлав Забельський. До грона акторів прибули Ядвіга Баронувна, Яніна Гоздецька, Яніна Хітнарівич, Марія Сенявська, Ян Беліч, Северин Бутрим, Юзеф Клейєр, Станіслав Посядловський. Хоча й були втрати. У сезоні 1934/35 років до театру був запрошений відомий драматичний актор з Варшави Казімеж Кийовський [12,13], який раптово помер 28 квітня 1935 року і був похований на міському кладовищі у Станіславові [3]. Навіть у таких складних умовах колектив театру постійно працював над новими виставами, а глядачі мали змогу побачити сорок сім прем'єр, за творами Юліуша Словацького («Кордіан»), Станіслава Виспянського («Відродження»), Стефана Жеромського («Втекла від

мене перепілочка»), Александра Фредро («Пан Гельдхаб», «Дожиттеварента»), Люціана Ридля («Польський Вефлеєм»), Габріелі Запольської («Їх четверо», «Царевич») та інших.

У січні 1935 року в Станіславі врочисто відзначили соту річницю з дня смерті видатного польського комедіографа Александра Фредро, ім'я якого тривалий час носив місцевий польський аматорський театр. Глядачі побачили комедію Фредро «Помста за граничний мур», ролі в ній виконували найкращі сили «Театру Покутсько-Подільського», а режисером був Рішард Василевський. Цю виставу театральний критик в цілому оцінив позитивно, водночас висловив незадоволення щодо введення до репертуару комедії американського драматурга Л. Джонсона «Феноменальна умова», вважаючи що «дирекція нашого театру витягла з якихсь закамарків оцей приклад графоманії у комедії» [18, 4]. Правда критика стосувалася самого тексту драматичного твору, позбавленого смаку, а сам акторський колектив «грав з надзвичайним терпінням і за це заслужив на високу похвалу» [18, 4].

Але не зважаючи на всі зусилля колективу театру, катастрофічно зменшувалося відвідування вистав, про що йшлося навіть у Звіті Дирекції за сезон 1935/36 рр.: «Як ми вже згадували у вступі, відвідування вистав у Станіславі спало до мінімуму, а у побуті ми повинні тепер опиратися тільки на виїзні вистави, які допомагають нам вижити» [12, 2]. Для зменшення відвідування театру існували серйозні об'єктивні причини. На початку 1935 року керівництво Польськими Залізницями у Варшаві перевело Дирекцію Залізниць у Станіславові до Львова. Разом із чиновниками, які працювали у Дирекції та обслуговували цей великий залізничний вузол із Станіслава виїхало понад 260 родин залізничників [7, 2].

Працівники колії були інтелігентними й освіченими людьми, отримували високу заробітну платню, що дозволяла їм і членам їх родин часто й регулярно відвідувати драматичний театр. Відсутність такої кількості глядачів не могло не позначитися на відвідуванні театральних вистав. До того ж на початку 1936 року колектив театру пережив втрату свого основного засобу пересування, втратив велику кількість театрального гардеробу і декорацій.

18 січня 1936 року на залізничній станції у Злочові, коли увесь акторський склад був зайнятий у виставі, згорів старий вагон, яким подорожувала об'їзна трупа. У вагоні, який на цілі місяці був справжнім домом для акторів, знаходився увесь їх гардероб, усі приватні речі, реквізит для наступних вистав, а деякі актори залишилися без усього свого доробку: «Актори втратили майна майже на 6.000 злотих, а театр – на 2.000 злотих» [20, 1]. За якийсь час Театр отримав невеличке відшкодування, правда акторам, які перебували на той час у Злочові, було виплачено лише по 100 злотих допомоги. До того ж Театр повинен був відшкодувати залізниці вартість спаленого вагону.

Але актори та керівництво польського Театру не втрачало надії на ліпші часи й продовжувало свою виїзну діяльність. Місцева преса писа-

ла про те, що «з малого локального колективу, який у наших умовах не мав майбутнього, він розрісся під керівництвом директорки Лозинської до великого об'їзного театру, що своєю діяльністю охоплює майже усю східну частину Малополющі; імпреза, яку багато хто вважав надто ризикованою, в яку не вірили, стала сьогодні солідним закладом, що виконує дуже важливу національно-культурну місію на нашому пограниччі й стала основою життя пари десятків осіб, що зв'язані з театром та його діяльністю» [22, 2]. Головним досягненням роботи театру, підтвердженням високої якості праці акторського складу, свідченням вдалої репертуарної політики було те, що на нього чекали на провінції й охоче відвідували його вистави навіть у найменших містечках і селах: «В найбільш занедбаних «провінційних дірах», в яких нерідко роками не бачили пристойного театрального колективу, поява наших акторів була подібна до дива, була ударом по омертвілій і часто сонній атмосфері провінції, дала трохи радості й тих яскравих вражень, які були подібні до живильних променів й нагадували, що усе ж ми таки живемо у Європі й вважаємося культурним народом» [22, 2].

Виставою «Тютюнова крамничка пані генеральші» 3 вересня 1936 року розпочався четвертий рік існування у Станіславі «Покутсько-Подольського театру під дирекцією Зузанни Лозинської». У цей сезон змін у складі адміністрації театру не відбулося, тільки збільшилася кількість виїзних акторських груп до двох. Першою – групою «А» керував Вацлав Забельський, а другою – групою «Б» – Леопольд Плодек. Розширився склад режисерської групи, до якої увійшли, як уже відомий Рішард Василевський, запрошений з Варшави Юзеф Савицький та актори Ірена Ладосювна, Ян Беліч, Францішек Бай-Риджевський. У цьому сезоні з варшавських театрів були заангажовані – Ванда Донбковска, Марія Вісьневска, Еугеніуш Дзеконський та Ян Новицький, з Лодзі – Гелена Маасувна та Здзіслав Сувальський. До театру прийшов новий музичний керівник – відомий композитор і диригент Альфред Стадлер [15, 357-358].

Адміністрація подбала і про відповідний склад технічного персоналу театру, до якого входили художник Станіслав Тенерович, електротехнік Густав Марінгер, столяр-декоратор Юліан Новак, що навіть мав двох помічників. Окрім цього у театрі був власний майстер, який виготовляв перуки, був перукар, дві кравчині, п'ять помічників режисера, один кур'єр, десять білетерів, два працівника у котельні, один працівник, що відповідав за реквізит – разом кількість працівників театру доходила до 64 осіб [13, 12]. Художня Рада театру досить вдало склала репертуар, в якому гармонійно поєдналися як твори з так званого серйозного класичного репертуару, так й веселі комедії чи оперетки. З польської драматургії у репертуарі театру знайшли своє місце драми Владислава Анциця «Костюшко під Рацлавіцями», Юліуша Словацького «Ксьондз Марек», «Гоштинський», «Мазепа», сценічні адаптації роману поеми Адама Міцкевича «Дзяди» та роману Генріка Сенкевича «В пустині і в пуші», класична комедія Францішка Заблоцького «Залицяння

Фірцика» та комедія Александра Фредро «Друзі». Була представлена й сучасна польська драматургія 30-х років ХХ століття п'єсою Ежи Шанявського «Міст», творами Кароля Губерта Розтворовського, Тадеуша Рітнера та інших. З творів зарубіжної драматургії Художня рада обрала «Ромео і Джульєтту» та «Дванадцять ніч» Вільяма Шекспіра. Ці вистави найчастіше гралася для молодіжної аудиторії. Також глядачі «Театру Покутсько-Подільського» побачили комедію Бернарда Шоу «Пігмаліон» та драму Генріка Ібсена «Нора», п'єсу Чарльза Діккенса «Цвіркун за каміном». У цілому репертуар був різноманітний та цікавий.

У сезоні 1937/38 року значно збільшилась територія, яку театр охоплював своєю діяльністю, тепер вистави відбувалися у містах і містечках Львівського, Тернопільського і Станіславівського воєводств, що змусило адміністрацію ще раз змінити назву театру і від 1937 року на афішах друкували: «Театр Малопольский під керівництвом Зузани Лозинської». На урочисте відкриття нового сезону 1937/38 років колектив театру підготував комедію Габріелі Запольської «Жабуся» і «показом цього твору Станіславський театр перший у Польщі відзначив річницю смерті відомої польської письменниці» [14,8]. Персонал театру складався з 20 професійних акторів, а також були запрошені до участі у виставах 6 акторів-аматорів. Окрім цього у театрі працювали вже відомі художники-декоратори Тадеуш Каліновський, художник Станіслав Тенерович, електротехніком залишався Густав Марінгер, а столяр-декоратором Юліан Новак – разом у театрі працювало 59 осіб, що свідчило про великий обсяг діяльності колективу й дозволило Дирекції утримувати дві об'їзні трупи – одна обслуговувала Станіславівське й Тернопільське воєводства, а друга – Львівське.

У Звіті Дирекції про діяльність театру було зазначено, що «у період від вересня 1937 року до червня 1938 року Театр Малопольский показав загалом 872 вистави, з них 85 у Станіславі, а 787 на виїзді у 83 містах і містечках Станіславського, Тернопільського та Львівського воєводств» [14, 9]. У репертуарі театру було 23 драматичних твори, серед них драма Стефана Жеромського «Понад сніг білий...», драма Юліуша Словацького «Фантазій», комедії Александра Фредро «Пан Йовяльський» й «Чужоземщина». Правда, з класичного репертуару залишилася лише драма Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Окрім звичайних вистав колектив театру брав участь у підготовці національних урочистостей, показував спектаклі, дохід з яких було визначено на добротні цілі. Щоби зробити доступним відвідування Театру, адміністрація робила знижки на білети для учнівської молоді, запровадила продаж абонементів.

Виїжджаючи на провінцію Театр Малопольский часто показував по дві вистави на день, у першу половину дня – для учнівської молоді та продавав білети за пільговими цінами, а на вечірні спектаклі запрошувалися дорослі глядачі. Репертуар театру формувався як з погляду на естетичні цінності п'єси, так і враховувалися економічні чинники. За дозвіл виставляти на сцені твори сучасних авторів треба було платити доволі

високі «авторські гонорари», тому театр не міг собі дозволити часто показувати найновіші твори сучасних польських драматургів.

З іншого боку виїзний характер театру, його часті контакти з провінційною публікою, яка не мала жодної театральної культури, не знала творів польської драматичної літератури, змушував театр погодитися з роллю пропагандиста і популяризатора польського театрального мистецтва та стати послом польської культури на східній частині тогочасної Польщі, у той же час економічні потреби змушували до введення до репертуару легких комедій, водевілів щоби привабити провінційну публіку. Тому не дивно, що такі комедії як «Хау-хау», «Дама від Максима», мелодрама «Коханці» про любов юнака до старшої за себе жінки, яка виявилася його матір'ю, уживалися поряд з «Ромео і Джульєтта» В. Шекспіра, та драмою Ст. Жеромського «Понад сніг білий». Така репертуарна політика адміністрації Театру Малопольського часто була предметом критики місцевої преси.

Сезон 1938/39 років розпочав шостий рік діяльності Малопольського театру у Станіславі під дирекцією Зузанни Лозинської, акторський склад польського театру був ґрунтовно реорганізований. До складу трупи ввійшло понад десять молодих акторів. До складу художників-декораторів приєднався Станіслав Венгжин. Дирекція театру склала новий репертуар. Як завжди у ньому були твори А.Фредро, а саме комедія «Дівочі обітниці», драми Ю.Словацького «Незломний Князь» та «Марія Стюарт», твори сучасної польської драматургії – «Жертви аварії» Блізінського, «Галузка розмарину» Новаковського, сценічна адаптація роману «Пані Валецька» Гонсьоровського, комедії «Шостий поверх» Альфреда Гері, «Роман з податковим урядом» Шлехтера і Вітліна, «Розведемося» Сарду, «Трійка гульвіс» Крумловського, «Легковажна сестра» Пежинського, «Ян» Бус-Фекетті тощо.

Спеціальний репертуар для шкільної молоді Дирекція Малопольського Театру узгодила з Керівництвом Львівського Шкільного Округу [19,2]. У сезон 1938/39 років у самому Станіславі вистави мали відбуватися тільки по суботах і неділях, а об'їзну діяльність театр повинен був провадити на території трьох південно-східних воєводств – Станіславського, Львівського і Тернопільського. Ціни на квитки у Станіславі, Тернополі і у Львівському воєводстві були від 50 грошів до 2.50 злотих, а в інших провінційних місцевостях, куди міг добратися театр, ціни були меншими, тобто від 50 грошів до 2 злотих. Перша вистава у новому сезоні відбулася вже 10 вересня 1938 року. Це була переробка німецької комедії Ліхтенберга польськими літераторами Е. Шлехтером, Ю. Вітліним «Роман з податковим урядом». Театральний критик, пишучі про вистави Театру Малопольського у новому сезоні, зауважив, що «як підбір репертуару, так й значне омолодження акторського складу, підкріпленого новими акторськими талантами, свідчать про те, що у біжучому сезоні Театр Малопольський виконає своє високе завдання та своєю діяльністю реабілітує попередній (найбільш невдалий з усіх) сезон» [19,2].

Не зважаючи на те, що у багатьох містах й містечках з'явилися кінотеатри та інші розваги, польський драматичний театр не втратив своєї позиції як носія духовних цінностей. Змінився тільки характер театру, він став більш універсальним за тематикою й проблематикою своїх вистав та більш відкритим на нові технічні засоби. Ця еволюція театру була повільною і її важко було одразу зауважити. Інколи театральні вистави повторювали сюжети, які глядачі могли вже побачити у кінотеатрах [4], як це сталося з виставою «Пані Х» за п'єсою Олександра Біссана, у перекладі Сахоровського.

Ця драма вже була екранізована й йшла на екранах кінотеатрів під назвою «Мадам Х». Але завдяки талановитій режисурі Рішарда Василевського, майстерному виконанню ролі головної героїні – Йоанни – Зузанною Лозинською та блискучо зіграній головній чоловічій ролі Юзефом Савицьким, вистава стала гідним конкурентом кінофільму і краще передавала трагедію невинно оскарженої жінки, яка опинилася на лаві підсудних за те, що тільки намагалася оборонити добре ім'я свого чоловіка [18, 4]. Не забувала Дирекція Театру Малопольського і про найменших глядачів, у репертуарі завжди були дві-три байки. У 1939 році великим успіхом користувалася музикальна вистава «Новий червоний капелюшок», автором якої була Ванда Єжмановська. Музика до вистави була спеціально написана композитором Віктором Гаусманом, який у той час працював директором Музичного Товариства імені Ст. Монюшки у Станіславі [19, 2]. Щосуботи й неділі Театр Малопольський запрошував глядачів на свої вистави, поновлював свій репертуар. Місцева преса писала про те, що з наближенням закінчення театального сезону, глядачі усе частіше мають можливість побачити найкращі драматичні твори й зауважили зростаючу майстерність акторів Театру Малопольського. Правда цей театральний сезон відкривав останню сторінку в історії діяльності польського театру у Станіславі. Тому що, 19 серпня 1939 року відбулося прощальна вистава Театру Малопольського під дирекцією Зузанни Лозинської, яка склала свої обов'язки директора театру і вихала напередодні початку Другої Світової війни із Станіслава.

Можна сказати, що Театр був для Станіслава центром галицького культурного життя, своєрідним польсько-українським мостом, що поєднував минуле й майбутнє, завдяки якому у найдоступнішій формі він передавав культурну спадщину двох напрямів, передовсім польського, найширшим верствам суспільства. І в тому був секрет творчих успіхів театру. За час своєї діяльності з 1933 по 1939 рік станіславівський польський театр дав 4 227 вистав, з них у Станіславі 1116, відвіданих міст і містечок 329, на провінції – 3111 [17, 6].

У своїй статті ми намагалися відтворити лише певну частину історії польського професійного театру у Станіславі, який бере свої початки ще від кінця ХУІІ століття і пройшов складний шлях розвитку і занепаду, як, зрештою, й український галицький театр. Ця історія є складовою історії розвитку культурних традицій міста Івано-Франківська, загалом нашої національної культури.

Література

1. Коротка довідка про місто Станіславів. Станіславівський Магістрат // Івано-Франківський державний обласний архів. Фонд 27, опис 1. (тут і далі всі переклади з польської мови мої – О.Ц). – 5 с.
2. 1928 року драматичний аматорський театр ім. А Фредро і відділ оперетки Музичного Товариства ім. Ст.Монюшки об'єдналися в один аматорський музично–драматичний театр ім. Ст. Монюшки. В цьому театрі грали актори-аматори, а керував ними професійний режисер чи актор, запрошений з Кракова, Варшави або Львова.
3. Міський цвинтар у м. Станіславова (Івано-Франківська) був зруйнований на початку 80-х років ХХ ст. Могила Казимира Київовського не збереглася.
4. У 30-х роках ХХ століття у Станіславові діяло шість кінотеатрів: «Варшава», «Тон», «Уранія», «Олімпія», «Утіха», кінотеатр Польського Казино.
5. *Bulzacki K. Zuzanna Łozińska* // *Bulzacki K. Zawsze wierni tobie* *Polsko. Jelenia Góra.*; 1999. – 260 s.
6. *Kultura i Sztuka* // *Kurier Stanisławowski*, 1933, 11.X., № 830. – S.2
7. *Miasto, które przeznaczone na zagładę.* // *Kurier Stanisławowski*, 1935, 3.II, № 956. – S.2.
8. *Popławski Leon. Z teatru: „Damy i Huzary”* // *L. Popławski – Kurier Stanisławowski*, 1933, 15.X, № 826. – S.2.
9. *Słownik biograficzny teatru polskiego.* Warszawa, 1973, T.1. : 1765-1965. – 906 s.
10. *Słownik biograficzny teatru polskiego.* Warszawa, 1994, T.2.: 1900-1980 – 1015 c.
11. *Sprawozdanie z działalności zarządu Towarzystwa „Teatr im.St.Moniuszki – Towarzystwo muzyczno-dramatyczne w Stanisławowie za rok 1933/34.* Stanisławów, 1934. – 30 s.
12. *Sprawozdanie z działalności zarządu Towarzystwa „Teatr im.Stan. Moniuszki Towarzystwa muzyczno-dramatycznego w Stanisławowie za rok 1935/36.* Stanisławów, 1936. – 25 s.
13. *Sprawozdanie z działalności zarządu Towarzystwa „Teatr im.St.Moniuszki – Towarzystwo muzyczno-dramatyczne w Stanisławowie za rok 1936/37.* Stanisławów, 1937. – 30 s.
14. *Sprawozdanie z działalności zarządu Towarzystwa „Teatr im.St.Moniuszki – Towarzystwo muzyczno-dramatyczne w Stanisławowie za rok 1937/1938.* –Stanisławów, 1938. – 36 s.
15. *Stadler Alfred* // *Alfred Stadler – Polski Słownik Biograficzny.* Warszawa–Kraków.; 2002, T. 41. – 216 s. Альфред Стадлер був розстріляний гітлерівцями у Львові на початку Другої Світової війни.
16. *Statut Towarzystwa «Teatr im. Moniuszki” w Stanisławowie.* Stanisławów, 1933. – 21 s.
16. *Z Teatru.* // *Kurier Stanisławowski*, 1939, 5.III, № 6. – S.4

17. Teatr Małopolski pod dyrekcją Zuzanny Łozińskiej. 1933–1938. Program. Sezon 1938–1938. Stanisławów, 1939. –21 s.
18. *t.k.* „Zemsta za mur graniczny” A. Fredry. Reżyseria R. Wasylewskiego // „Kurier Stanisławowski”, 1935, 27.I., nr 955, – S.4.
18. *t.k.* „Pani X” // Kurier Stanisławowski; 1938, 27.XI, № 48. – S.4
19. *t.k.* Teatr Małopolski przed nowym sezonem //”Kurier Stanisławowski”, 1938, 4.IX, № 36, s.2.
20. W obronie kultury na Kresach (Na marginesie tragedii teatru Pokucko–Podolskiego) // Kurier Stanisławowski, 1936, 9.II, № 6. – S.1.
21. *Zieliński Józef.* Sprawy teatralne // Józef Zieliński – Kurier Stanisławowski, 1933, 23.X, № 833, – S.2.
22. *Zieliński Józef.* Teatr im. St. Moniuszki w minionym sezonie” // Józef Zieliński – Kurier Stanisławowski, 1936, 12.VII, № 28. – S.2

*Стаття надійшла до редакційної колегії 09.10.2009 р.
Рекомендовано до друку докт. філол. наук, професором Теплінським М.В.*

FROM HISTORY OF THE POLISH THEATER IN STANISLAVIV (1933-1939)

O. M. Tsivkach

*PreCarpathian National University by V. Stefanyk,, 57 Shevchenko Street,
Ivano-Frankivs 'k, 76000, Ukraine, ph. +380(342) 59-60-63;
e-mail: kf@pu.ukr.lit.ua*

Problems, which touch the problem of creation, activity, repertoire policy and functioning of the Polish professional theater in Stanislaviv (Ivano-Frankivs 'k) under the direction of Zuzanna Lozinsky in a period intermilitary 20 ages, are explored in the article, the questions of composition of theatrical troupe are examined, selection of repertoire and departure activity of theater.

Key words: *theater, repertoire, presentations, history of culture, Polish and Ukrainian drama.*